

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการ บริหารจัดการและธุรกิจการค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันสูงมาก คุณภาพชีวิตของคนก็ ได้ถูกปรับปรุงให้สูงขึ้นเช่นกัน ผู้บริโภคได้รับข่าวสารเพิ่มมากขึ้น จึงมีความตระหนักและต้องการ บริโภคอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเพื่อสุขอนามัย ตลอดจนมีความต้องการที่จะให้เจ้าหน้าที่ ของรัฐเข้มงวดกวดขันต่อคุณภาพของอาหาร โดยมีมาตรการเพื่อตรวจสอบควบคุมการผลิตอาหาร ให้ถูกต้อง ปลอดภัย ปราศจากเชื้อโรค สิ่งเจือปนที่เป็นพิษและอันตราย รวมทั้งสารตกค้างของสารเคมี กำจัดศัตรูพืชต้องไม่เกินมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อชีวิตและสุขภาพ และ กระบวนการผลิตต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมทั้ง ดิน น้ำ และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อีกทั้งการมาตรการกีดกันทางการค้าก็ได้เปลี่ยนรูปแบบไปสู่มาตรการที่มิใช่ภาษี (Non Tariff Barriers: NTB) ตามความตกลงขององค์การการค้าโลก เช่น ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ซึ่งประเทศสมาชิกส่วนใหญ่จะนำมาตรการนี้มาบังคับใช้ โดยอ้างถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร แห่งชาติ, 2546)

ยิ่งสถานการณ์การค้าของโลกที่แข่งขันกันรุนแรงมาก มีการตรวจพบการปนเปื้อนของ สารพิษเกินค่าที่กำหนดไว้ในสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ปัญหาความวิตกกังวลเกี่ยวกับความ ปลอดภัยของอาหารที่มาจากพืชหรือสัตว์ที่ดัดแปลงพันธุกรรมและปัญหาโรคระบาดต่างๆ ยิ่งทำให้ การนำมาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้มีความเคร่งครัดมากขึ้นไปอีก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ พัฒนาแล้วที่กำหนดอย่างไม่เท่าเทียม ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าได้ง่ายมาก เป็นที่ทราบกันดีว่า กลุ่มประเทศที่มีความเข้มงวดทางด้านความปลอดภัยทางอาหารเป็นอย่างมาก คือ กลุ่มสหภาพ ยุโรป ซึ่งได้พยายามผลักดันนโยบายภายใต้สมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยด้านอาหาร (EU White Paper on Food Safety) เพื่อเรียกความเชื่อมั่นในสินค้าอาหารกลับมาสู่ผู้บริโภค โดยเน้น 3 ประการหลักๆ คือ ความปลอดภัยของอาหารจากฟาร์มสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table, FFT) กำหนดให้อาหารต้องมีความปลอดภัยทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่ในแหล่งผลิตจนถึงมือ ผู้บริโภค ความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของอาหารของผู้ประกอบการด้านอาหารทุกส่วนที่ เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่การผลิตอาหาร และการจัดทำระบบทวนสอบย้อนกลับหรือระบบสืบ แหล่งที่มาของอาหาร

จากสมมุติปกขาวของกลุ่มสหภาพยุโรป ส่งผลให้คณะกรรมการด้านการเกษตร (Committee on Agriculture: COAG) ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) นำประเด็นระบบความปลอดภัยทางอาหารมาทบทวนใหม่ ซึ่งได้จัดทำทิศทางกลยุทธ์เพื่อให้อาหารมีคุณภาพและปลอดภัยในเชิงระบบตลอดห่วงโซ่อาหาร ด้วยการกำหนดให้เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่การผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป และการค้าอาหาร โดยเน้นป้องกันการปนเปื้อนอาหาร ณ แหล่งผลิต ตั้งแต่ไร่นาเช่นเดียวกับที่สมมุติปกขาวของสหภาพยุโรปที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น คณะกรรมการด้านการเกษตรขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติจึงได้กำหนดกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนความปลอดภัยทางด้านอาหาร และเพื่อให้บรรลุหลักการสู่ความปลอดภัยทางอาหาร จึงต้องประกอบด้วยกระบวนการจัดการคุณภาพในการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป และการตลาด จุดเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่เส้นทางแห่งความปลอดภัยของอาหารจึงเริ่มจากจุดของการผลิตด้วยการจัดการคุณภาพด้านการผลิต ซึ่งหลักการสำคัญของการจัดการคุณภาพด้านการผลิต คือการนำวิธีการของเกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practices: GAP) มาปรับใช้ในแหล่งผลิตซึ่งให้ความสำคัญกับสุขภาพของผู้บริโภคมาก

ลีนจีก็เป็นพืชหนึ่งที่ถูกประเทศผู้นำเข้าตั้งเงื่อนไขในการสั่งซื้อในเรื่องความปลอดภัยของผู้บริโภคด้านสารพิษตกค้าง ด้าน โรค และแมลง เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการส่งออกรวมทั้งเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อีกทั้งผู้บริโภคในประเทศยังให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของสิ่งที่บริโภคมากขึ้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ระบบการผลิตในระดับสวนลีนจีของเกษตรกรที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและปลอดภัย อันเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นแก่ประเทศผู้นำเข้าลีนจีของไทย ซึ่งกรมวิชาการเกษตรได้จัดทำการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตลีนจีที่เหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ประการแรก คือ ผลิตลีนจีขนาดสม่ำเสมอภายในช่อ ประการที่สอง ผลิตลีนจีที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ประการสุดท้ายคือ ปลอดภัยจากศัตรูพืชแก่เกษตรกรและเกษตรกรที่ต้องการไปรับรองฟาร์มตามระบบการจัดการคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลีนจี ต้องปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติของระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสมกับลีนจี (กรมวิชาการเกษตร, 2550 ข.) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อระดับการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสมกับลีนจีในจังหวัดเชียงใหม่ และมีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปใช้ส่งเสริมการผลิตระดับสวนลีนจีของเกษตรกรที่ได้คุณภาพและปลอดภัย

สถานการณ์การค้าโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะสินค้าเกษตร มีการแข่งขันกันสูงมาก อีกทั้งมีข้อตกลงทางการค้าว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ขององค์การการค้าโลกซึ่งประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมจะต้องปฏิบัติตาม โดยคำนึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ปี 2547 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มอบหมายให้กรมวิชาการเกษตรดำเนินการดูแล การรับรองแหล่งผลิตตามระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับพืช โดยเน้นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ และนับได้ว่าลิ้นจี่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญพืชหนึ่งของอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งเกษตรกรในอำเภอฝางจึงได้ตระหนักและเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชโดยนำวิธีการต่างๆ มาปรับใช้ในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง และได้ขอการรับรองแหล่งผลิตเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรด้านคุณภาพของผลผลิต เกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ก็ได้ขอการรับรองแหล่งผลิตเช่นกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้าง ที่มีผลต่อการปฏิบัติตามระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมการผลิตลิ้นจี่แก่เกษตรกรให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ที่มีต่อระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยที่ได้ นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อที่จะวางแผนและปรับปรุงการส่งเสริมการผลิตลิ้นจี่ในระดับสวนของเกษตรกรให้ได้คุณภาพและปลอดภัยตามระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม

1.4 สมมุติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางด้านลักษณะพื้นฐาน เศรษฐกิจ และสังคม มีความสัมพันธ์กับระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

1.6 นิยามศัพท์

การเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลีนจี หมายถึง การผลิตลีนจีที่ถูกต้องและเหมาะสม มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานปลอดภัยและปลอดภัยต่อผู้บริโภค

เกษตรกรผู้ปลูกลีนจี หมายถึง เกษตรกรที่ได้ยื่นขอใบรับรองฟาร์มตามระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลีนจี ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาของเกษตรกร

ความรู้เรื่องระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลีนจี หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ปลูกลีนจีในระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลีนจี

ทัศนคติต่อระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลีนจี หมายถึง ความรู้สึกทางด้านจิตใจของเกษตรกรที่มีต่อระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลีนจี

รายได้จากการขายผลผลิตลีนจี หมายถึง รายได้จากการขายผลผลิตลีนจีที่เกษตรกรได้รับในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

ขนาดพื้นที่ปลูกลีนจี หมายถึง จำนวนพื้นที่ปลูกลีนจีที่ให้ผลผลิตแล้วของเกษตรกรนับเป็นจำนวนไร่

ประสบการณ์ในการปลูกลีนจี หมายถึง ระยะเวลาที่เกษตรกรปลูกลีนจีจนถึงวันที่สำรวจจำนวนแรงงาน หมายถึง จำนวนแรงงานที่ใช้ภายในครอบครัวและแรงงานที่จ้าง

การเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรผู้ปลูกลีนจีได้เข้ารับในการฝึกอบรมระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับพืชสำหรับลีนจี

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง การติดต่อหรือการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรของเกษตรกรเกี่ยวกับระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลีนจี